

Literatura w życiu dziecka w wieku przedszkolnym

1. Wpływ literatury na rozwój dziecka w wieku przedszkolnym.

Dziecko w wieku przedszkolnym jest wrażliwe na wszystkie formy sztuki, a na jego psychikę szczególnie oddziałuje literatura piękna. Książki są źródłem niewyczerpanych wrażeń, przeżyć i wzruszeń, uczą mowy ojczystej, wzbogacają słownik dziecka, rozwijają zainteresowania, pomagają dzieciom w przyswajaniu pewnych treści programowych. Z form wypowiedzi, jakimi przemawia książka, tylko ilustrację dziecko odczytuje bezpośrednio. Tekst literacki poznaje dziecko pośrednio, poprzez opowiadanie, recytację, czytanie. Nauczyciel nie tylko przekazuje treści literackie, ale dobiera je spośród innych, dostosowuje do aktualnie przeżywanego doświadczenia, ustala sposób, miejsce i czas wprowadzania tych treści. Ten sposób wzbogacania wiedzy, rozszerzania przeżyć i doświadczeń stał się dla dzieci coraz bardziej powszechny i doceniany.

„Dawno, dawno temu, za górami, za lasami...” – tak bardzo często zaczynają się baśnie, które opowiadamy dzieciom w przedszkolu. Jest to rodzaj literatury wyobrazeniowej kształtującej uczucia i podstawy moralne dzieci,

rozszerzającej wiedzę dziecka o życiu i świecie, o ludzkich charakterach i stosunkach społecznych. Wyobrażenia wiedzą czytelników ku baśni, fantastycznej opowieści. Oprócz baśni znanych w wielu kulturach np. „Kopciuszek”, „Śpiąca królewna” mamy wiele opowieści związanych z rodzimą tradycją, z różnymi zakątkami naszego kraju (legenda o Smoku Wawelskim, Warsie i Sawie, Bazyliuszku). Świat baśni, podobnie jak świat dziecięcej wyobraźni, rządzi się swoimi prawami, w którym nieważne są realistyczne zależności czy prawdopodobieństwo. W wyobraźni dziecka niemal wszystko jest możliwe. Śledzenie wątków baśniowych to trening wyobraźni, która odgrywa tak ważną rolę w ogólnym rozwoju dziecka. Baśnie ukazują problemy życia w sposób prosty i zwięzły, co pozwala uchwycić ich głęboki sens moralny. Możemy tu znaleźć odbicie wszystkich dziecięcych tęsknot i problemów, obaw. Często spotykamy w baśniach motywy bliskie dziecku – uczucia rodzinne, miłość do matki, ojca, różny stosunek do rodzeństwa.

A wszystko to dzieje się w atmosferze cudowności, ciepła, magii i fantazji tak bliskich dziecku. Baśń, uwalniając wyobraźnię, równoważy i kompensuje różne sfery rozwoju dziecka, skupia go na treści, uczy słuchania i patrzenia. Przez zastosowanie wielości środków artystycznych wprowadza dziecko w świat sztuki. Z baśni płynie do dziecka nadzieja, że wiele potrafi, może, umie, ale też wiele musi się jeszcze nauczyć, poznać, zrozumieć, tak jak jej bohaterowie. Najważniejsze, że motywuje do tego, by spróbować.

W baśni dziecko znajduje jednoznaczny świat wartości, jednoznaczny podział na dobro i zło, sprawiedliwe i niesprawiedliwe. Ceni się dobroć, pracowitość, odwagę; potępia chciwość, skąpstwo, lenistwo i tchórzostwo. Problemy dobra i zła są przedstawione w zrozumiały dla dzieci sposób. Oceniając postawy bohaterów – przedszkolaki uczą się wartościowania.

Widzą, że zło jest zawsze ukarane, a dobro wynagradzane. Dzięki temu baśń uczy optymizmu, zachęca do walki z przeciwnościami, dostarcza pozytywnych wzorców. Baśń posiada ogromne znaczenie w kształtowaniu się pełnej osobowości dziecka.

Dobierając literaturę dla przedszkolaków, nie należy zapominać, że dzieci lubią się śmiać. Komizm w książce dziecięcej oświetla cały utwór atmosferą optymizmu i zadowolenia, tworzy pogodny i przyjemny stosunek do życia, uczy zachowania równowagi w zmieniających się okolicznościach, pomaga w wartościowaniu zjawisk, uczy selekcjonowania

rzeczy wielkich i małych. Dlatego tak chętnie słuchają humorystycznych utworów Jana Brzechwy, Juliana Tuwima, Jerzego Kerna, Wandy Chotomskiej lub Czesława Janczarskiego. Uśmiech, dowcip, humor mogą stanowić cenną pomoc w pracy wychowawczej. Mali czytelnicy mają niezwykłą wrażliwość językową. Trzy – czterolatki cieszą elementy dźwiękowe, wyrażenia dźwiękonaśladowcze, odtwarzanie głosów ptaków („Ptasie Radio” Juliana Tuwima), odgłosów oddawanych przez różne pojazdy („Lokomotywa”), śmiesznie brzmiące wyrazy lub nazwiska bohaterów, na przykład śpiewaka Tralalińskiego i całej jego rodziny. Dzieci bawi też rytm i rym, melodia wiersz, powtórzenia słów bez wnikania w ich znaczenie.

Poezja działa na psychikę dziecka – odbiorcy za pośrednictwem wzbudzanych przeżyć emocjonalnych. Uczucia wywołane przez utwór pobudzają aktywność poznawczą, stają się bodźcem do stawiania pytań i dążeń do ich rozstrzygnięcia. Poezja dostarcza dziecku wielu wrażeń, wzruszeń i przeżyć. Staje się ona ważnym elementem kształtowania wyobraźni i postawy twórczej dziecka.

Słuchając przekazywanego tekstu literackiego przedszkolak kreuje postacie bohaterów, ich losy, wyobrażenia przedstawionych zdarzeń. W sposób naturalny i spontaniczny uczestniczy w odbiorze utworu. Swoje przeżycia wyraża przez zabawę, ruch, śpiew, ekspresję słowną i plastyczną. Zasadniczą funkcją książki jest jej wpływ na wszechstronny rozwój osobowości dziecka i kształtowanie jego właściwej postawy wobec świata i ludzi. Mogą mieć wpływ na doskonalenie funkcji mowy pod względem gramatycznym i dźwiękowym, na wzbogacenie zasobu pojęć i słów, na rozwój umiejętności komunikatywnej wypowiedzi i doskonaleniu stylu.

Czytając dzieciom książki, należy znaleźć czas na refleksję, na wczucie się w ich atmosferę, bo przekazania utworu to nawiązanie kontaktu emocjonalnego dzieckiem, śledzenie jego reakcji (śmieje się, płacze, ma otwartą buzię w strachu lub nieruchomieje w momentach napięcia), wspólne odkrywanie sensu i piękna poezji czy prozy. Czytelnicstwo jest ważnym czynnikiem wychowania człowieka. Kontakt z książką nawiązuje się już we wczesnym dzieciństwie, a dalsze lata wzbogacają jego formę, kształtują zamiłowania czytelnicze, pragnienie samodzielnego odczytania słów. Podstawą tych zainteresowań i zamiłowań czytelniczych są emocje przeżywane w związku z utworem literackim, z którym się dziecko zetknęło we wczesnym dzieciństwie. Początkowo większe emocje u małego dziecka budzi poezja. Proza wkracza nieco później w zakres jego zainteresowań. Rozwój zainteresowań dzieci treścią utworów jest sprawą bardzo trudną do uogólnienia, gdyż zależy od własnej aktywności dziecka oraz od wpływów środowiska. Inne zainteresowanie treścią i książką wywołuje życie dziecka tylko w otoczeniu rodziny, inne w środowisku przedszkolnym, inne w bliskim kontakcie z górami, lasem, morzem, a jeszcze inne wśród ubogiego przyrodniczo środowiska miejskiego. W miarę wzrastania, wzbogacania zasobu pojęć i słów, szersze stają się także zainteresowania „czytelnicze” dzieci. W kontaktach dziecka z książką stopniowo wzrasta rola samego tekstu, co pozostaje w ścisłym związku z jego rozwojem intelektualnym oraz emocjonalnym.

2.Rola ilustracji w przekazywaniu treści utworów literackich.

Nieodzownym elementem książki przeznaczonej dla młodszych dzieci są ilustracje. Są one ważne dlatego, że książka dla najmłodszych składa się przede wszystkim z ilustracji i

wprowadzenie dzieci do czytelnictwa odbywa się właściwie dzięki obrazkom. Ilustracja jest bodźcem wyzwalamym różnorodne procesy psychiczne, jest źródłem przeżyć dzieci. Dzięki ilustracji dziecko może korzystać z książki samo, bez pomocy dorosłych. Ilustracje wnoszą w życie dziecka różnorodne wartości.

Podstawowe zadania ilustracji to przede wszystkim pomoc w głębszym przeżywaniu dzieła literackiego oraz wprowadzanie dziecka w świat sztuki. Ilustracja rozwija wszelkie dyspozycje psychiczne: spostrzeganie, wyobraźnię, myślenie, wzbogaca przeżycia uczuciowe, rozszerza wiedzę o świecie, rozbudza zainteresowania. Wielką rolę odgrywają ilustracje, pomagając dziecku w tworzeniu wyobrażeń i ich utrwalaniu. Małe dziecko nie rozporządza jeszcze dużym zasobem wyobrażeń, toteż oczekuje pomocy od ilustracji. Pragnie, aby wszystko o czym jest mowa w tekście, było narysowane. Wraz z wiekiem potrzeba ta staje się mniej natarczywa.

Najmłodsze dzieci, 3-4 letnie patrząc na ilustracje zazwyczaj wyliczają tylko przedstawione na niej przedmioty lub postacie. Dzieci starsze zauważają też czynności. Ta umiejętność „odczytywania” ilustracji jest zależna od uzdolnień indywidualnych oraz od zasobu doświadczeń dzieci. Ilustracje działają również na uczucia dzieci. Reagują one silnie na ilustracje nacechowane strachem, radością, grozą, komizmem. Ponadto ilustracje rozszerzają ogólną wiedzę o świecie. Dzięki ilustracjom przybliża się do dzieci cały ogromny świat przyrody, krajobraz kraju rodzinnego, narody i ich obyczaje, technika. Ilustracja może też wzbogacić świat wewnętrzny dziecka, pomóc mu w intensywnym przeżyciu treści książki i wraz z nią wpływać na całość osobowości dziecka.

Jednym z podstawowych zadań ilustracji jest też wprowadzenie dziecka w świat sztuki. Ilustracje dla dzieci powinny liczyć się z właściwościami psychiki dziecięcej, ale jednocześnie kształcić ją w kierunku, w jakim dorośli uważają za słuszny. Dzieci 3-4 letnie lubią ilustracje wyraźne, barwne, o tematyce bliskiej dzieciom, realistyczne, informujące w sposób rzetelny o świecie, ludziach, przedmiotach, zwierzętach. Dzieci starsze coraz mniej lubią książki ilustrowane, a czasem wolą wręcz książki bez ilustracji. Podczas czytania same stwarzają sobie obrazy i wizje bohaterów czy wydarzeń. Ich wyobraźnia tworzy sama, jest niezależna, wolna od narzucanych wyobrażeń artystów.

Kontakt z książką i ilustracją książkową aktywizuje myślenie, procesy porównywania, analizowania, szukania przyczyn i skutków, wyciągania wniosków, tworzenie elementarnych pojęć, sprzyja ćwiczeniom pamięci, uwagi i skomplikowanych operacji myślowych. Piękna książka nie tylko uczy myśleć i mówić- w równym stopniu wpływa na sferę emocjonalną dziecka. Świadczy o tym, między innymi, jego niezmiernie żywa reakcja, kiedy słucha opowiadania, śmieje się i płacze, nieruchomieje w momentach napięcia. Ma to doniosłe znaczenie w dziedzinie wychowania społecznego. Książki, ukazując wzory społecznych stosunków, postępowanie bohaterów w określonych sytuacjach, pomagają lepiej zrozumieć innych ludzi. Dzieci chętnie identyfikują się z ulubionymi postaciami z książek. Nauczyciele, operując tymi przykładami, kształtują postawy opiekuńcze dzieci wobec przyrody, młodszych kolegów, rodzeństwa, uczą zasad życia w zespole. W książkach znajdujemy przykłady miłości do rodziców i najbliższych. Książki przedstawiają wartości i piękno ludzkiego trudu.

Utwór literacki w większym stopniu niż sztuka plastyczna, film czy teatr pozostawia pole swobodnej grze wyobraźni i stwarza możliwość własnej twórczej interpretacji odbieranego dzieła. Słuchając czytanego tekstu dziecko kreuje postacie bohaterów, ich losy, tworzy własne wyobrażenia przedstawionych wydarzeń.

Tak więc właściwie dobrana literatura dziecięca sprzyja społecznemu wychowaniu dzieci w przedszkolu. Różnorodne formy i metody wykorzystania literatury pomagają dobrze przygotować dzieci do nauki szkolnej, pełnią doniosłą rolę w kształtowaniu pełnej osobowości człowieka. Na literaturze opiera się także proces wyrabiania umiejętności poprawnego formułowania wypowiedzi pod względem gramatycznym, doskonalenia dźwiękowej formy wypowiedzi, zachęcanie do swobodnego wypowiadania się, wyrabianie pozytywnego emocjonalnego stosunku do książki jako jednego z podstawowych czynników kształtujących motywację do nauki czytania.

3.Sposoby przekazywania literatury dzieciom przedszkolnym.

Literatura dla dzieci w wieku przedszkolnym jest rodzajem sztuki przekazywanej odbiorcom przede wszystkim za pośrednictwem rodziców, nauczycieli. Przedszkole stwarza swoim wychowankom różnorodne możliwości obcowania z literaturą piękną. W tej sytuacji rola nauczyciela w doborze literatury dla dzieci jest szczególnie odpowiedzialna. Wybierając książki dla swoich wychowanków, powinien on brać pod uwagę: właściwości i potrzeby dzieci oraz wartości artystyczne i wychowawcze utworów.

Nauczyciel przedszkola powinien przekazywać tekst literacki posługując się metodami dostosowanymi do poziomu dzieci. Przede wszystkim musi sam dobrze zapoznać się z treścią utworu. Zastanowić się nad tym, jak przedstawić przebieg akcji, postacie, nastrój, objaśnić niezrozumiałe dla dzieci zwroty i słowa. W przekazywaniu tekstu jedną z podstawowych ról odgrywa żywe słowo narratora, odpowiednie stosowanie tempa, siły głosu, jego wysokości, barwy, pauzy, akcentu. Stwarzanie obrazu treści środkami żywego słowa oddziałuje na wyobraźnię dziecka, pozwala na głębsze przeżycie utworu.

Podstawowym sposobem przekazywania dzieciom w przedszkolu treści utworów literackich jest **opowiadanie**. Ta forma przekazywania tekstu literackiego ułatwia dzieciom odbiór utworu dzięki możliwościom przystosowania opowiadania do ich właściwości psychicznych. Niezbyt obszerną treść książki można opowiadać w całości. Jeżeli książka zawiera kilka oddzielnych opowiadań, wtedy należy każdorazowo wybierać jedno lub dwa pod warunkiem, że dotyczą tego samego zagadnienia. Dzieciom młodszym można opowiadać po 2-3 rozdziały książki jednocześnie, ale tylko wtedy, gdy są one bardzo krótkie i wszystkie dotyczą tego samego problemu. Opowiadanie treści książki może być zachętą do swobodnych wypowiedzi na jej temat dla dzieci młodszych lub ustosunkowanie się do problemów wysuniętych przez nauczycielkę dla dzieci starszych.

Cechą charakterystyczną opowiadań jest to, że utrwalają i wzbogacają wiadomości dzieci i wywierają duży wpływ na kształtowanie się uczuć i postaw społeczno- moralnych, estetycznych i intelektualnych. Wartości wychowawcze opowiadania wyrażają się również w tym, że rozwijają one zainteresowania czytelnicze dzieci oraz dostarczają im dużo radości i wyzwalały poczucie humoru.

Opowiadanie ma również duży wpływ na zabawę dzieci. Będzie on większy, gdy dostarczymy odpowiednich pomocy. Dzieci starsze mogą pewne akcesoria i ilustracje do zabawy wykonać same, gdyż treść opowiadania stanowi cenne źródło wzbogacania działalności plastyczno- konstrukcyjnej i wyzwala ekspresji twórczej.

Sposoby pobudzania wyobraźni dzieci poprzez baśnie:

- wymyślanie innych zakończeń znanych wersji opowiadania
- zmiana fabuły np., co się stanie, jeśli Małgosia zgubi w lesie swojego braciszka?
- uwzględnianie w nowych fabułach nowego kontekstu sytuacji np. przemiana wilka, Baby Jagi w miłe postacie
- łączenie postaci lub fabuły z różnych baśni, – co by było, gdyby w jednej baśni spotkali się Czerwony Kapturek, Jaś i Małgosia?

Obok opowiadania, wiele miejsca w pracy z dziećmi przedszkolnymi zajmuje **czytanie książek**. Nie może ono trwać długo. Czas lektury u dzieci młodszych powinien wynosić 3-10 minut- razem z oglądaniem ilustracji. Dzieci starsze mogą słuchać lektury przez dłuższy czas, a pokazywanie ilustracji nie jest konieczne.

W grupach młodszych (3-4 latkach) odczytuje się tekst małym zespołom , by każde dziecko mogło, jeśli zechce, spoglądać na ilustracje. Czytanie książek dzieciom starszym (5-6 latkom) może mieć miejsce podczas zajęć z całą grupą, w różnych porach dnia, poza czasem przeznaczonym na zajęcia organizowane dla wszystkich dzieci. Dzieci 6-letnie bardzo lubią teksty dłuższe, które czyta się fragmentami, przez pewien okres czasu. Czytając książkę odcinkami trzeba dbać o to, aby każdy z nich stanowił zamkniętą całość. Wracając do książki w celu przeczytania następnego fragmentu trzeba koniecznie dzieciom przypomnieć, na czym czytanie zostało zakończone. Może to zrobić zarówno nauczyciel, jak i dzieci. Będą one wtedy mogły lepiej zapamiętać treść opowiadania.

Poważne miejsce w literaturze dziecięcej zajmuje **poezja**. Jedną z form przekazywania wierszy jest ich czytanie. Wiersze można dzieciom czytać przy różnych okazjach, zarówno całej grupie, jak i małym zespołom, a nawet jednemu dziecku. Utwory przeznaczone do przeczytania dzieciom mogą być dłuższe i trudniejsze od tych, których uczą się na pamięć. Wiersz przewidziany do nauki musi natomiast odpowiadać możliwościom percepcyjnym dziecka, czyli być krótki, o treści bliskiej dziecku, w pełni dla niego zrozumiały.

Aby nauczyć wiersza na pamięć nauczycielka sama musi go dobrze znać. Nie należy uczyć dzieci wiersza czytając go z książki czy z kartki. Wiersz do nauki powinien być utrwalany przy różnych okazjach, aby dzieci mogły dobrze go przyswoić. Utrwalanie wiersza wprowadzonego podczas zajęcia z całą grupą należy kontynuować już tylko indywidualnie i w małych zespołach. Pozwala to każdemu dziecku na zastosowanie własnej interpretacji utworu. Deklamację zespołową można stosować dopiero wtedy, gdy większość dzieci zna już wiersz dobrze i ładnie go wypowiada.

Odrębny rodzaj działalności dzieci związany z przekazywaniem treści stanowią **zabawy inscenizowane**. Inscenizacje utworów literackich wzbogacają przeżycia dzieci poprzez wiązanie słowa z działaniem. Sposób odtwarzania treści przez dzieci jest zróżnicowany w zależności od ich wieku.

Czytanie, opowiadanie, recytacja i inscenizacja utworu są metodami zapoznania z treścią tekstu literackiego. Powiązane z analizą i interpretacją skłaniają do działania, oddziałują na sferę doznań i przeżyć dzieci.

Sposobem rozwijania u dzieci zainteresowania książką, przyzwyczajanie do właściwego korzystania z niej i oddziaływania na rozwój osobowości przez kontakt z literaturą jest umożliwienie dzieciom korzystania z książek. W przedszkolu rolę tę spełnia „kącik książki”, do którego dzieci mają dostęp w każdej chwili. Aby „kącik” dobrze spełniał swoją rolę, powinien być interesujący, zaopatrzony we właściwe pozycje. U starszych przedszkolaków rola „kącika książki” nabiera większego znaczenia, ponieważ krąg działalności tych dzieci znacznie się rozszerza. Występuje już zainteresowanie słowem pisanym.

„Kącik książki” w przedszkolu ma na celu rozbudzenie zaciekawienia dzieci utworami literackimi, umożliwienie powtórnego przeżywania ich treści oraz przyzwyczajanie do samodzielnego poszukiwania kontaktu z książką. Powinien on także rozwijać aktywność dzieci i chęć swobodnego wypowiedzania się.

Zabawy i ćwiczenia oparte o treść bajek:

- „Do której bajki” - porządkowanie wyrazów do bajki np. karoca, ziarenka maku, pantofelek-Kopciuszek(Perrault- Francja)

- „Rozpoznaj bajkę” - czytanie fragmentu bajki, dziecko określa jaka to bajka i wybiera karteczkę, na której jest napisane imię bohatera

- „O której książce czytam” - każde dziecko otrzymuje książkę i kiedy nauczycielka czyta fragment bajki odnajdują ilustrację, do której pasuje ten tekst

„Połącz w pary” - przedmioty np. złota rybka i wędka -O rybaku i złotej rybce(bracia Grimm-Niemcy)

- „Zamawiamy kostium” - zadaniem dzieci jest odgadnięcie, do której bajki są rekwizyty zgromadzone na stole np. kaczką, łabędź, zwierzęta domowe- Brzydkie kaczątko(Andersen-Dania)

- „Jaka to bajka?” -na stole znajdują się wyrazy oddzielnie zasłonięte dla każdej bajki. Nauczyciel odsłania pierwsze wyrazy a dzieci po przeczytaniu zastanawiają się z jakiej bajki pochodzą np. Jaś i ziarenko fasoli- fasola, olbrzym, pałac, złote monety(Anglia),

-Co nie pasuje?- podanie tytułów bajek oraz do nich kart pracy, skreślanie tych elementów, które nie łączą się z treścią

4. Inscenizacja w przedszkolu

Odrębny rodzaj działalności dzieci związany z przekazywaniem treści stanowią zabawy inscenizowane. Inscenizacje utworów literackich wzbogacają przeżycia dzieci poprzez wiązanie słowa z działaniem. Sposób odtwarzania treści przez dzieci jest zróżnicowany w zależności od ich wieku. Dzieci 3-letnie mogą jedynie naśladować ruchem zachowanie się niektórych postaci lub niektóre dźwięki. Dzieci 4-letnie mogą już odtwarzać małe fragmenty

akcji, głównie rozmowy dwóch bohaterów. Dzieci 5-6 letnie mogą inscenizować treść całych utworów, a w zabawie może brać udział kilkoro dzieci.

Inscenizowanie utworów literatury dziecięcej posiada duże wartości wychowawcze. Główne z nich to przede wszystkim zdobywanie umiejętności analizowania treści utworu: wyodrębnianie poszczególnych scen, charakteryzowanie bohaterów, określanie nastroju i miejsca akcji, ponadto rozwijanie pamięci logicznej i wyobraźni twórczej oraz kształcenie wyrazistej mowy w toku naśladowania odtwarzanych postaci i umiejętności naśladowania ich stanów emocjonalnych: radości, smutku, strachu lub grozy. Inscenizacja utworów przez dzieci wpływa także pozytywnie na nabieranie śmiałości, pewności siebie, wiary we własne możliwości oraz na nabywanie umiejętności współdziałania społecznego. Do inscenizacji wybiera się utwory o żywej i prostej akcji. W toku przygotowywania inscenizacji dzieci uczą się organizować pracę zespołową, rozumieć wartości zbiorowego wysiłku.

Rola inscenizacji

- kształcenie uczuć, kształcenie postaw,
- kształtowanie wrażliwości estetycznej,
- kształtowanie świadomej dyscypliny,
- rozwijanie mowy i twórczego myślenia,
- ćwiczenie pamięci,
- rozwijanie zainteresowań czytaniem i teatrem,
- kształtowanie spostrzegawczości i umiejętności koncentracji.

Rodzaje inscenizacji

- teatr wycinanek (sylwety),
- teatr lalek (kukielki, pacynki, marionetki),
- teatr cieni,
- sąd nad negatywnym bohaterem,
- żywy plan – dzieci układają scenariusz,
- żywy teatr – improwizacja,

Tok metodyczny – inscenizacja utworu literackiego

- 1. Wybór utworu.
 2. Kilkakrotne czytanie w celu zrozumienia treści.
 3. Ćwiczenia w mówieniu z wyodrębnieniem wydarzeń.
 4. Ćwiczenia z podziałem na role.
 5. Podział ról z uwzględnieniem cech charakterystycznych przedstawionych postaci.
 6. Zapamiętanie ról poprzez ćwiczenia (ćwiczenia emisji głosu – magnetofon, płyta z nagraniami).
 7. Samodzielny wybór rodzaju inscenizacji.
 8. Zaprojektowanie dekoracji i wykonanie jej.
 9. Dobór odpowiednich rekwizytów.
 10. Przygotowanie piosenek i tańców.

11. Opracowanie ostateczne scenariusza i wykonanie inscenizacji przez dzieci.

5. Drama w przedszkolu

Drama to metoda wspierająca nauczanie dzieci. Rozwija osobowość, doskonali umiejętność komunikacji, wspomaga rozwój emocjonalny i społeczny. Wiek przedszkolny to szczególnie okres, w którym dziecko uczy się świata, zachowań wobec ludzi i przedmiotów.

Wykorzystanie technik dramowych -poprzez tworzenie fikcyjnych zdarzeń, sytuacji -pozwala w sposób świadomy i zaplanowany przez nauczyciela nauczyć dziecko rozwiązywania konfliktów, odnalezienia się w sytuacji.

Z licznych technik, możliwych do realizacji z dziećmi w wieku przedszkolnym przedstawię te, które przyniosły najwięcej radości i zadowolenia dzieciom.

POZA:

Dzieci stoją tyłem do środka koła. Nauczyciel podaje hasło związane tematycznie z aktualnie omawianym tematem. Po usłyszeniu hasła- dzieci odwracają się i zastygają w nieruchomej pozycji, po kłaśnięciu ponownie wracają do ustawienia tyłem. Dalej hasła może podawać nauczyciel lub dzieci. Hasła w zabawie mogą dotyczyć osób, przedmiotów, uczuć, pór roku. Ćwiczenie pomaga wzbogaceniu słownictwa, uczy nazywania uczuć. Wymaga od dzieci skupienia i wyciszenia.

GORĄCE KRZESŁO:

Wybrane lub chętne dziecko siada " w roli" na wyznaczonym krześle. Pozostali zadają pytania, na które stworzona przez kandydata postać odpowiada. Technika bardzo sprawdza się w przypadku dzieci nieśmiałych, u których nauczyciel zauważył szczególne zainteresowania. Przykładem jest chłopiec zainteresowany piłką nożną - na gorącym krześle rewelacyjnie wcielił się w postać piłkarza, dokładnie odpowiadał na pytania związane z tą dyscypliną sportową. Kolejnymi przykładami "w roli" mogą być postacie osób bliskich- mamy, taty, babci, dziadka; ludzie różnych zawodów: fryzjerka, listonosz, policjant, postacie świata zwierzęcego... Technika gorącego krzesła pozwala na przekazanie własnych wiadomości, uczy umiejętności zadawania pytań i odpowiedzi, dodaje wiary i pewności.

Odmianą techniki GORĄCEGO KRZESŁA jest: NAUCZYCIEL W ROLI - gdzie w formie wywiadu nauczyciel może przekazać ważne wiadomości, cenne informacje np. o postaci historycznej. Przykładem zajęcia przeprowadzonego z przedszkolakami jest Poznanie legendy o św. Marcinie. Nauczyciel przebrany za świętego, wyposażony w rekwizyty(czerwony płaszcz, biały koń, podkowa) przedstawia krótką scenkę przejazdu tejże postaci przez miasto Poznań, dalej odpowiada na pytania dzieci - kim jest, czym się wslawił. W technice tej w sposób atrakcyjny i ciekawy przedszkolacy mogą poznać legendy swoich regionów, życiorysy znanych postaci lokalnych (pisarzy, malarzy, społeczników).

Ważną zasadą jest, by po każdej wymienionej zabawie w roli dziecko powróciło do swej rzeczywistej roli dziecka, przedszkolaka. W rolę wciela się tylko na czas zabawy!!

PANTOMIMA

W tej technice dziecko wykorzystując własną ekspresję ciała, mimikę, gest przedstawia wybraną postać, sytuację. Technika świetnie sprawdza się w charakterze zagadek. Krótkie naśladowcze działanie w roli rozwija w dziecku wyobraźnię i pomysłowość.

Przykład realizacji: przedstawienie rodzicom na spotkaniu ramowego rozkładu dnia dziecka w przedszkolu. Dzieci w pantomimie prezentują kolejne czynności wykonywane w przedszkolu (np. mycie rąk, zębów, ubieranie się, leżakowanie, spacer, zajęcia na rytmice, spożywanie posiłków, itp.). Rodzice odgadują rodzaj wykonywanych czynności.

ROLA NA PAPIERZE

Technika polega na obrysowaniu konturów leżącego dziecka będącego w roli. Przykład: rola postaci chorego- dziecko na papierze tworzy postać chorego, po wykonanym zadaniu (obrysowaniu postaci) dzieci mogą dokonać charakterystyki chorego dziecka-nauczyciel zapisuje przy wykonanym rysunku spostrzeżenia i refleksje dzieci. Kolejnym przykładem może być wykonanie cyklu wzrostu roślin od nasiona do kwiatka, gdzie dzieci na kolejnych arkuszach -układem swojego ciała -tworzą kolejne stadia rozwoju rośliny.

TUNEL MYŚLI

Dzieci ustawione w dwóch równoległych rzędach, środkiem przechodzi dziecko w roli, które otrzymuje komunikaty słowne od pozostałych, stojących w rzędach.

W ten sposób można m.in. omówić zachowania różnych postaci z bajek, np. Czerwony Kapturek, Jaś i Małgosia, Kubuś Puchatek,... . Dziecko w roli bajkowej przechodzi środkiem, pozostali w rzędach przekazują komunikaty- mogą być związane z przestrogią, wspierając postać w jego zachowaniu. Zabawa ta może służyć rozwijaniu empatii dziecka, zachęca do wyrażania swojego zdania, swojej refleksji.

IMPROWIZACJA NIEPRZYGOTOWANA

W tej technice dzieci nie znają przebiegu rozmowy, tylko swoje role. Znany jest ogólny charakter zabawy.

Technika świetnie sprawdza się przy konieczności wprowadzenia pewnych zasad. Przykład: dwóch przedszkolaków w roli matki i dziecka. Odgrywana sytuacja: "mama" zauważyła, że jej "dziecko" wyjadło słodycze z szafki. Dzieci samodzielnie prowadzą rozmowę w roli, dochodzą do pewnych wniosków, samodzielnie wysuwają hipotezy. Kolejnym przykładem może być np. odegranie scenki w ogrodzie przedszkolnym, w piaskownicy.

Nauczyciel może przerwać improwizację, gdy ujawni się konflikt. Tu również ważne jest, by po skończonej zabawie pomóc dziecku wrócić do roli dziecka, przedszkolaka.

ŻYWY OBRAZ

Technika dla 4-5 osób. Dzieci przedstawiają w niej konkretne sytuacje, np. w sklepie, u lekarza, rodzina. Istotne jest, by omówić z dziećmi rolę, w którą się wcieliło (pytania: co robisz, dlaczego to robisz, w jakim celu to robisz-co chcesz osiągnąć, skąd wiesz, że tak należy postępować?)

RZEŹBA

Technika nieruchoma, minimum dla 2 osób. Rzeźbiarz tworzy figurę, postać. Odmianą rzeźby jest POMNIK - dotyczy sławnych postaci. W tej technice rozwijamy wyobraźnię, pomysłowość dziecka, uczymy tolerancji do wizji twórcy, podporządkowując mu się w działaniu.

MUZEUM

To technika doskonale znana nauczycielom przedszkolnym. Często występuje pod hasłem kącików tematycznych, polega na gromadzeniu przedmiotów mających stanowić punkt wyjścia do dramy lub jej podsumowania. Znajdą się tu zebrane przez dzieci, rodziców, nauczyciela rekwizyty, przedmioty związane z omawianym hasłem, tematem.

SŁONECZKO

Dzieci odpowiadają na postawione przez nauczyciela pytanie, odpowiedzi zapisywane są na kartkach. Kartki dzieci przyklejają w formie promieni słonecznych. Pytania mogą być związane z określeniem uczuć, zebraniem informacji na dany temat, odpowiedzi mogą odwoływać się do własnych przeżyć i doświadczeń.

Drama jest specyficzną formą artystyczną zbliżoną do teatru. Wykorzystuje jego techniki i środki. Jest jednak formą przede wszystkim improwowaną. Szczególnie sprawdza się w pracy z najmłodszymi 5,6 latkami, gdzie nie ogranicza działania, pozwala rozbudzić wyobraźnię, wykreować postać. Zachęcam do wykorzystania technik dramowych. Z upływem czasu każda wprowadzona przez nauczyciela technika będzie owocna i pomoże w realizacji zamierzeń dydaktycznych i wychowawczych.

6. Podsumowanie

Sposobów wykorzystania utworów literatury dziecięcej w przedszkolu jest bardzo wiele; zależą one od inwencji i pomysłowości nauczycielki. Najważniejsze jest jednak, by praca z wybranym utworem miała wielostronny charakter, była dla dzieci radością i zabawą. Wtedy dopiero piękno wierszy i baśni dla dzieci będzie w pozytywny sposób oddziaływać na sferę doznań oraz przeżyć małych czytelników.

Bibliografia:

1. Adamczykowa Z.: „Literatura dla dzieci. Funkcje, kategorie, gatunki”, Warszawa 2001
2. Dudzińska I.: „Książka barwna jak wstążka”, Wychowanie w przedszkolu, nr1/1993
3. Leszczyński G.: „Literatura i książka dziecięca”, Warszawa 2003
4. Ratyńska H.: „Literatura dziecięca w pracy przedszkola”, Warszawa 1991
5. Literatura dziecięca w pracy przedszkola/ H. Ratyńska
6. Życie szkoły/ O sztuce, ilustracji i ... wychowaniu/ E. Kobiela